

## **KASVATUSKUMPPANUUS – TIE VANHEMPIEN OSALLISUUTEEN**

Katariina Annala

Sosiaalialan koulutusohjelma, opinnäytetyö

Lapsi ja nuorisotyö

Sosionomi (amk)

Kemi 2013

## SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	4
ABSTRACT.....	5
1 JOHDANTO.....	6
2 KASVATUSKUMPPANUUDESTA .....	8
2.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa.....	8
2.2 Kasvatuskumppanuusajattelusta.....	10
2.3 Kasvatuskumppanuudesta päivähoiton arjessa.....	13
3 OSALLISUUS OSANA VARHAISKASVATUSTA.....	15
3.1 Osallisuus käsitteenä.....	15
3.2 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	18
3.3 Vanhempien osallisuus Oulun varhaiskasvatuspalveluissa.....	19
4 OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET VALINNAT.....	21
4.1 Kvalitatiivisesta tutkimuksesta.....	21
4.2 Sisällönanalyysistä.....	22
4.3 Tutkimusetiikasta.....	24
4.4 Opinnäytetyön prosessi.....	25
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	28
5.1 Vanhempien ajatuksia osallisuudesta päivähoidossa.....	28
5.2 Vanhempien ajatuksia osallisuuden tärkeydestä päivähoidossa.....	32
5.3 Vanhempien mahdollisuudet osallisuuden lisäämiseksi.....	35
5.4 Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnan perustaminen.....	36
5.5 Vastaukset tutkimuskysymyksiin.....	36
6 POHDINTA.....	39
LÄHTEET.....	42

LIITTEET.....	44
---------------	----

## TIIVISTELMÄ

## KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Sosiaalialan koulutusohjelma

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä:	Katariina Annala
Opinnäytetyön nimi:	Kasvatuskumppanuus – Tie vanhempien osallisuuteen
Sivuja (joista liitesivuja):	51 (7)
Päiväys:	10.12.2013
Opinnäytetyön ohjaajat:	Kaisu Vinkki, Sari Leppälä
<p><b>Opinnäytetyön kuvaus</b></p> <p>Tämän opinnäytetyöni aiheena on vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Kuvaan vanhempien osallisuutta osana kasvatuskumppanuutta. Osallisuus varhaiskasvatuksessa määritellään vanhempien mahdollisuutena osallistua lapsensa päivähoidon suunnitelmiin, arviointiin ja toteutukseen. Tavoitteena opinnäytetyössäni on selvittää mitä osallisuus vanhempien mielestä päivähoidossa tarkoittaa, sekä lisäksi vanhemmille osoitetun kyselyn avulla selvittää konkreettisia valmiuksia ja keinoja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi päiväkotiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyössäni ovat: Mitä osallisuus päivähoidossa vanhempien mielestä tarkoittaa? Mitä ovat konkreettiset keinot ja valmiudet vanhempien osallisuuden lisäämiseksi? Tavoitteena on kyselyjen tulosten perusteella koota yhteen asioita, mitä päivähoidon henkilöstö voi tulevaisuudessa käyttää hyödykseen työssään vanhempien osallisuuden tukemiseksi ja lisäämiseksi.</p> <p>Lisäksi selvitan koko päiväkodin vanhemmille osoitetun kyselyn avulla halukkuutta olla osallisena Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnassa. Jos halukkuutta ilmenee, vanhempaintoimikunta perustetaan myöhempänä ajankohtana.</p> <p><b>Teoreettinen kuvaus</b></p> <p>Teoreettinen viitekehys opinnäytetyössäni koostuu kasvatuskumppanuudesta, osallisuudesta sekä vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa.</p> <p><b>Metodologinen esittely</b></p> <p>Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytin kyselylomaketta. Aineiston analyysissä käytin laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä.</p> <p><b>Keskeiset tutkimustulokset</b></p> <p>Vanhemmilta saaduissa vastauksissa osallisuus ja sen lisääminen koettiin tärkeäksi. Avoin yhteistyö eri tavoin ja vuorovaikutus korostuivat osallisuutta tukevaksi ja lisääviksi tekijöiksi.</p> <p><b>Johtopäätökset</b></p> <p>Osallisuus ja sen lisääminen päivähoidossa on vanhemmille tärkeää. Vanhempien osallisuuden lisääminen päivähoidossa vaatii henkilöstön sitoutumista, sekä uuden toimintakulttuurin sisäistämistä.</p>	
Asiasanat: Varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, vanhempien osallisuus	

## ABSTRACT

## KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme:	Degree programme of Social services
Author:	Katariina Annala
Thesis title:	Educational partnership – Way to parental participation
Pages (of which appendixes):	51 (7)
Date:	10.12.2013
Thesis instructors:	Kaisu Vinkki, Sari Leppälä
<p><b>Thesis description:</b> The topic of my Bachelor`s thesis is parents` participation in early childhood education. I describe the parents` participation as a part of educational partnership. Participation in early childhood education is defined as a parents` possibility to participate in the plans, assessments and implementations in their children`s day care. The aim of my thesis is with an inquiry for parents to find out real readiness and resources about increase to parents participation in planning and implementation of activities in day care. The research questions in my thesis are: How do parents understand participation in day care? What are the concrete measures and readiness to increase parent`s participation? The aim of my thesis is, based on the results of parents inquiry, to find out things for the staff of day care can use in their work to increase and support parental participation.</p> <p>In addition I make an inquiry for all parents in Kindergarten Tuulikello about their interest/possibility to be involved in parents committee. If there is readiness, the parents committee will be established later.</p> <p><b>Theoretical summary:</b> The theory in my thesis consists of educational partnership, involvement and parent`s participation in day care.</p> <p><b>Methodological summary:</b> My thesis is a qualitative research and research method was inquiry. In material analysis I used content analysis of qualitative research.</p> <p><b>Main results:</b> In parents` results participation and increasing of participation was considered important. Open cooperation in different ways and interaction emphasized supporting and increasing factors in participation.</p> <p><b>Conclusions:</b> Participation in daycare and increase of participation is important to parent`s. Increase of parents` participation in daycare requires a commitment of staff and internalizing a new work culture.</p>	
Key words: Early childhood education, educational partnership, parents participation	

## 1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi vanhempien osallisuuden varhaiskasvatuksessa osana kasvatuskumppanuutta. Aihe kiinnostaa minua ja osallisuus on nykyaikana pinnalla myös varhaiskasvatuksessa. Useimmin varhaiskasvatuksessa puhutaan lasten osallisuudesta, siksi halusin ottaa työhöni näkökulmaksi vanhempien osallisuuden. Oulun kaupungissa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen tavoitteena on hyvinvoiva ja oppiva lapsi. Lapselle luodaan hyvä pohja kokonaisvaltaiseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen kasvatuskumppanuudessa yhdessä vanhempien kanssa. Aihe on ajankohtainen ja lisäksi itseäni kiinnostava. Työskentelen Oulun kaupungin Tuulikellon päiväkodissa ja mielestäni kasvatuskumppanuuden kautta perheen ja vanhempien osallisuuden lisääminen on tärkeää. Myös itse vanhempanakin koen, että osallisuuden kokemus on tärkeä asia vanhemmille. Mielestäni aihe on työelämää palveleva ja ajankohtaisuutensa vuoksi myös mahdollisuus, jonka kautta vanhempien osallisuutta voitaisiin yleisesti lisätä ja kehittää. Tuulikellon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan on myös asetettu yhdeksi tavoitteeksi vanhempien osallisuus. Lisäksi haluan lisätä vanhempien tietoisuutta osallisuudesta ja sen mahdollisuuksista päivähoidossa.

Osallisuuden käsite yhteiskunnassa ei ole yksimielinen ja se voi väljyydellään jättää tilaa monenlaiselle toiminnalle. Osallisuus kuvataan vastaparina syrjäytymiselle, jolla tarkoitetaan yksilön, perheen tai yhteisön ajautumista yhteiskunnassa tavanomaisena tai hyväksyttävänä pidettävän elämäntavan, resurssien hallinnan tai elintason ulkopuolelle. Osallisuuden aste vaihtelee esimerkiksi elämäntilanteiden ja elämänvaiheiden mukaan. Käsitteenä osallisuutta jäsennetään dynaamisena ja toimijuutta rakentavana ja tuottavana. Tavoitteena on tiedon tuottaminen osallisuutta lisäävistä sekä vähentävistä mekanismeista ja kehittää osallisuutta lisääviä toiminta- ja palvelumalleja. Osallisuus kuvataan prosessina ja sen hahmottaminen mahdollistaa osallisuuden lisäämisen yhteiskunnan tehtävänä.

([http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/fi/organisaatio/rakenne/yksikot/osallisuuden\\_edistaminen/osallisuus\\_syrjaytymisen\\_vastaparina](http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/organisaatio/rakenne/yksikot/osallisuuden_edistaminen/osallisuus_syrjaytymisen_vastaparina))

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietää, mitä osallisuus vanhempien mielestä päivähoidossa tarkoittaa sekä koota yhteen vanhempien näkemyksiä osallisuuden

keinoista, joita voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä varhaiskasvatuksessa ja samalla lisätä vanhempien osallisuutta.

Tämän opinnäytetyön avulla haluan selvittää vanhempien mahdollisuuksia osallisuuden lisäämiseen päiväkotiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Tarkoituksena on tuoda Tuulikellon päiväkodin Merituulen ryhmän vanhemmille osoitetun kyselyn avulla esiin konkreettisia vaihtoehtoja, mitä vanhempien resurssit ajan ja mahdollisuuksien puitteissa osallisuuden lisäämiseen ovat. Merituulen ryhmässä asiakkaana on 19 perhettä. Haluan tuoda esille vanhempien osallisuuden osana kasvatuskumppanuutta.

Tutkimuskysymykseksi olen asettanut vanhempien näkökulman osallisuudesta varhaiskasvatuksessa osana kasvatuskumppanuutta. Tutkimuskysymykset opinnäytetyössäni ovat 1. Mitä osallisuus päivähoidossa vanhempien mielestä tarkoittaa? 2. Mitä ovat konkreettiset keinot ja valmiudet vanhempien osallisuuden lisäämiseksi? Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus ja aineiston analyysissa käytän laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysia. Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys koostuu kasvatuskumppanuuden ja osallisuuden käsitteistä.

Opinnäytetyöhöni oli alun perin tarkoitus kuulua myös vanhempaintoimikunnan perustaminen Tuulikellon päiväkotiin. Käytettävissä olevien resurssien vuoksi päädyin opinnäytetyöni yhteydessä tekemään pelkästään kyselyn vanhempaintoimikuntaan osallistumisen mielenkiinnosta. Tämä kysely koskee Tuulikellon päiväkodin jokaista ryhmää. Tuulikellon päiväkodissa on asiakkaina myös ulkomaalaisia perheitä, joten tämä kysymyslomake tehdään myös englannin kielellä. Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunta perustetaan mahdollisesti myöhempänä ajankohtana, vuonna 2014, mikäli halukkuutta osallistumiseen kyselyn kautta löytyy.

## 2 KASVATUSKUMPPANUUDESTA

### 2.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Eri aikakausina vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten vuorovaikutusta on tarkasteltu eri näkökulmista. Puhuttaessa vuorovaikutuksesta, on käsitteinä käytetty mm. yhteistyötä, tukemista ja viimeisimpänä kumppanuutta. 1980-luvun lopulta saakka on painotettu vanhempien mukana oloa, kun aikaisemmin päiväkoditkin olivat asiantuntijoiden ”reviiriä”, eikä vanhempien asema ollut niin merkityksellinen. Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyöstä on aikaisemmin puhuttu tukemisen näkökulmasta. Tukemiseen liittyvä puhetapa on painottanut asiantuntijatiedon keskeistä roolia yhteistyössä. Tämän päivän kumppanuusajattelu perustuu ammatti-ihmisten ja vanhempien kumppanuuteen pohjautuvaan yhteistyöhön, missä toimitaan yhteisen intressin, eli lapsen kasvun ja oppimisen kannalta. Unescon raportissa, ”Working together”, vuodelta 1986 määritelty kumppanuus tarkoittaa ammatti-ihmisten vastuullisuutta vanhempien suuntaan sekä ammatti-ihmisten ja vanhempien tasavertaisuutta. Vanhemmat tulee nähdä passiivisten tuettavien sijaan aktiivisina palveluiden käyttäjinä ja kuluttajina. (Karila & Alasuutari & Hännikäinen & Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 92–94.)

Vielä 1980-luvulla ja 1990-luvun alkupuolella asettuivat vastakkain kotilapsuus ja päiväkotilapsuus. Tästä johtuen kasvatuskumppanuus ymmärrettynä julkisen päivähoiton lasten vanhemmille tarjoamana, universaalina sosiaalisena oikeutena, olla osallisina varhaiskasvatusinstituutioissa ei toteutunut. Kotona lapsiaan hoitaville perheille ei ollut 1990-luvun alun laman vuoksi tarjolla avoimia varhaiskasvatuspalveluja, koska kunnat leikkasivat rajusti avointa päivähoitotoimintaa. Vanhemmat eivät päässeet osallisiksi kasvatuksellisesta kumppanuudesta, julkisesti tuotetusta varhaislapsuuden kasvatustiedosta tai pedagogisesta osaamisesta. Kuitenkin 1980-luvulla niiden vanhempien rooli ja asema vahvistui, kenellä oli oikeus saada lapsi päivähoitoon. Vuonna 1983 päivähoitolakiin lisättiin tavoitepykälä, jonka mukaan ”päivähoiton tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä”. Päivähoiton kasvatuskomitean linjaama pykälä



päivähoitolakiin loi monipuolisesti pohjaa kasvatuskumppanuudelle. Komitea tulkitsti vanhemmat sekä yhteistyökumppaneiksi että kasvatusneuvonnan tarpeessa oleviksi. Myös näkökulmat, jotka korostavat vanhempien keskinäisiä kontakteja sekä osallistumista lapsen päivähoidon suunnitteluun loivat pohjaa kasvatuskumppanuudelle. Kasvatuskumppanuus on lapsipalvelujen laajempi muutos, jossa kumppanuus edustaa julkisen vallan poliittista aloitetta selviytyä vähemmän vakiintuneessa ja vähemmän turvallisessa maailmassa. Siinä yhdistetään valtio kansalaisyhteiskuntaan niin, että hallinto, yrityssektori, vapaaehtoistoiminta ja kansalaisyhteiskunta toimivat yhteisesti julkisen politiikan asioissa. (Kekkonen 2012, 27, 29–32.)

Suomalaisen päivähoidon lainsäädännössä on määriteltä lasten päivähoidossa kaksi tehtävää: lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen ja perheiden kotikasvatuksen tukeminen. Viime vuosien aikana päivähoitolain antamaa velvoitetta perheiden kotikasvatuksen tukemisesta on työistetty eteenpäin kasvatuskumppanuuden käsitteen avulla. Kumppanuuskäytäntöä syvemmin pohtiessa, tarkastelussa ovat olleet vanhempien osallisuuden vahvistaminen, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittäminen sekä toimintayksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentaminen uudelta pohjalta. (Karila & Alasuutari & Hännikäinen & Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 92–94.)

Kasvatuskumppanuus on osa yhteiskunnallista kehityskulkua, jossa sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset murrokset ovat muuttaneet päivähoidon ja perheen tehtäviä sekä institutionaalisia suhteita. Kasvatuskumppanuus muotoutui sosiaali-, perhe- ja päivähoitopoliittisten uudistusten myötä, jotka sääntelivät lasta, lapsuutta, vanhempia, perhettä, päivähoitoa ja varhaiskasvatusta. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista (2002) on ensimmäinen kansallinen asiakirja, jossa henkilöstön ja vanhempien välinen yhteistyö linjataan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden kirjaamisen lasten päivähoitoa ohjaaviin asiakirjoihin mahdollisti päivähoitolainsäädännön uudistus, jolloin perheet saivat subjektiivisen oikeuden saada lapselleen päivähoitopaikka. Myös asiakkaan asemaa koskevan lain (Laki 812/200) voimaan tuleminen vuonna 2000 on vauhdittanut perheiden asemaa ja osallisuuden vahvistamista. (Kekkonen 2012, 27, 30.)

## 2.2 Kasvatuskumppanuusajattelusta

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003/2005) linjattua vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välistä yhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja sitä ohjaavat lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Kasvatuskumppanuus on sekä vanhempien, että henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Edellytyksenä yhteistyölle on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus, sekä toisen kunnioittaminen.

Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät sekä vanhempien, että varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Sen lisäksi, että kasvatuskumppanuudessa on kysymys vanhempien ja henkilöstön sitoutumisesta yhteiseen kasvatustehtävään, se on myös konkreettista organisointia ja sopimista molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Ensisijainen vastuu kasvatuskumppanuuden sisällyttämisestä alusta alkaen, perhekohtaisesti, luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta on henkilöstöllä. Yhtenä tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on myös vanhempien keskinäisen yhteistyön muotojen ja tapojen edistäminen. Muina tavoitteina on kuvattu herkkä tunnistaminen, sekä varhainen tuki lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella, sekä toimintastrategian luominen yhdessä lapsen vanhempien kanssa lapsen tukemiseksi. (Stakes, 2005, 31–32.)

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuudessa kasvattajan ja vanhempien samanarvoiset, mutta erisisältöiset tiedot lapsesta ja taidot toimia lapsen kanssa yhdistyvät niin, että ne ovat lapsen hyvinvointia kannattelevia. Kasvatuskumppanuudessa on tarkoituksena etsiä ja luoda molemminpuolista tiedonvaihdon kulttuuria. Vanhempien osallisuutta vahvistetaan muun muassa päivähoitosuhteen alkaessa. Tarkoituksena kasvatuskumppanuudessa on asteittain syventää kasvattajien, sekä vanhempien kohtaamisia. Kun vanhempien oman lapsensa tuntemus ja hoito- ja kasvatushenkilöstön ammatillinen asiantuntemus ovat aidossa dialogissa keskenään, keskustelujen sisältö syvenee.

*”Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdä, ymmärretyksi ja kuulluksi.”*

(Kaskela & Kekkonen, 2007, 17–18, 26)

Kasvatuskumppanuus on tukea antava kokonaisuus, joka rakentuu pienistä palasista, sitä ei ole valmiiksi olemassa. Kasvatuskumppanuus on prosessi, asenne ja olemisen tila ja se vaatii jatkuvaa arjen työtä. (Oulun varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2015, 17.)

Kasvatuskumppanuus kuvataan ammatillisena toimintana, jossa vanhemmille järjestetään mahdollisuus osallistua omaa lastaan, mutta myös koko päiväkotia tai lapsiryhmää koskeviin kasvatustilaisuuksiin. Näissä keskusteluissa sekä kasvattajien että vanhempien tiedot ja kokemukset yhdistyvät. Kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus sekä dialogi. Kasvatuskumppanuus on näiden periaatteiden pohjalta jäsennetty vuorovaikutusmalli. Ammattilaisille tämä prosessi on osaamishaaste, mutta sitä pidetään myös mahdollisuutena vanhemman näkökulman löytymiseen, sekä vanhempien osallisuuden toteutumiseen aidosti ja täysipainoisesti. Kasvatuskumppanuus parhaimmillaan ja tavoitteessaan saavuttaa ammattilaisen ja vanhemman välisen dialogisen suhteen, jossa mahdollistuvat yhteinen ymmärrys, vastuun jakaminen ja luovien ratkaisujen löytäminen. (Turja & Fonsen 2010, 69–70; Kaskela & Kekkonen 2007, 17–18.)

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan kasvatuskumppanuus kuvataan menetelmänä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria. Kasvatuskumppanuudella edistetään lapsen kasvu- ja kehitysympäristöihin lapsen ääntä arvostavan palvelukulttuurin, dialogisen vuorovaikutuksen, sekä luottamuksellisten yhteistyösuhteiden luomista. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudelle on Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen perheiden ja palveluiden välisessä yhteistoiminnassa. Kasvatuskumppanuuden periaate rakentuu kuulemiseen, kunnioitukseen, luottamukseen ja dialogisuuteen. Huomio kiinnitetään siihen, miten vanhemman lastaan koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi sekä jaetuksi vuoropuhelussa ammattilaisten kanssa. Lapselle läheiset aikuiset kehittävät kykyään kuulla lasta kasvatuskumppanuudessa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset sitoutuvat lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen

yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Ongelmat lapsen käyttäytymisessä, oppimisessa ja viihtyvyydessä nähdään sosiaalisen yhteistoiminnan ja oppimisympäristön epäkohtina, siksi kasvatuskumppanuuden erityistehtäväksi on kuvattu varhainen tunnistaminen lapsen erityiseen tukeen, apuun tai suojelun tarpeeseen. Kasvatuskumppanuus on kirjattu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, opetusministeriön Perusopetuksen laatukriteereihin, sekä Laatusuositusta kodin ja koulun yhteistyöhön – laatusuosituksiin. ([http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanitefi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitefi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus))

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja varhaiskasvattajien roolien ja suhteen monipuolistamista sekä syventämistä päivähoidon ja perheiden yhteistyössä. Varhaiskasvattajat uudistavat ammatillista toimintatapaansa perheisiin nähden. Perheille taas tarjoutuu mahdollisuus syventää ja laajentaa omaa rooliaan lapsensa varhaiskasvatuksessa. Työntekijän tulee sitoutua toimimaan keskinäisen kuulemisen, kunnioituksen, tasavertaisuuden dialogisuuden mukaisesti päivähoidossa olevien lasten ja heidän perheidensä kanssa. Kumppanuudessa merkittävää on, miten työntekijä oman ammatillisen osaamisensa vanhemmille välittää. Kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvattajan tulee jakaa lapseen liittyvä havaintoja, käsityksiä, tietoa, kokemuksia ja ymmärrystä perheille kunnioittavasti, asiallisesti sekä arkisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18–20.)

Kotkan kaupungin kasvatustoimenohjaaja Milko Niemen (<http://www.nettineuvo.fi/index.asp>) mukaan kasvatuskumppanuudella luodaan vahva pohja vanhemmille kuuluvien kasvatusoikeuden ja – vastuun toteuttamiselle. Vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita ja varhaiskasvatuksen henkilöstö puolestaan omaa koulutuksen antaman ammatillisen tietotaidon sekä kyvyn nähdä lapsi objektiivisesti eli perheen ulkopuolisin silmin. Kasvatuskumppanuus kiteytetään näiden asioiden yhdistymiseksi lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista varten. Kasvatuskumppanuudessa siis yhdistyvät kahden lapselle tärkeän tahon tiedot ja kokemukset.

### 2.3 Kasvatuskumppanuudesta päivähoidon arjessa

Kasvatuskumppanuuden tulee esiintyä keinona tehdä laadukasta varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuus on muutakin kuin yhteistyötä. Se on käsitteenä laajempi ja sisältää myös ajatuksen vanhempien osallisuuden vahvistamisesta, kumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittämisestä sekä yksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentamisesta uudelta pohjalta. Haasteita kasvatuskumppanuuden kehittämislle tuovat päivähoiton lapsiryhmien muutokset, lyhytaikaiset kasvattajasuhteet sekä uusien kasvatuskumppanuussuhteiden luominen. Suhde kasvatuskumppanuudessa kehittyy arjen toiminnassa. Kuulumisia on tärkeää vaihtaa päivittäin sekä edetä pienin askelin. Vanhempien tulee tietää henkilöstön toimintatavoista, mikä lisää vanhempien tietoisuutta päivähoitopäivästä. Kasvatuskumppanuutta vahvistaa myös vanhempien aktiivinen osallisuus sekä työyhteisössä oleva käytäntö kumppanuuskulttuurista. (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen, 2009, 118–119.)

Lasten päivähoito ja varhaiskasvatus ovat suuressa roolissa työssä käyvien vanhempien palveluna tukemassa vanhemmuutta. Suomalaisista työssä käyvistä vanhemmista yli puolet on päivittäin tekemisissä päivähoiton kanssa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat siis pikkulapsiperheiden keskeisiä yhteistyökumppaneita. Kasvatuskumppanuus on lisännyt varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien yhteisen kasvatustehtävän tarkastelua 2000-luvulla. Niin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005, kuin Esiopetuksen- 2000 ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004, vanhempien ottaminen mukaan paikallisten tai yksikkökohtaisten opetussuunnitelmien ja varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaan on suositeltavaa. Arjessa kuitenkin on eroja, miten vanhempia on otettu mukaan tai he ovat osallistuneet. Viime vuosina keskusteluissa ja tutkimuksissa on tullut esille kiinnostuksen kohteena vanhempien ja lasten osallisuutta lisäävien toimintamuotojen vakiinnuttaminen sekä kehittäminen varhaiskasvatuksessa. (Rönkä & Malinen & Lämsä, 2009, 70–72.)

Varhaiskasvatuksen työtapana kasvatuskumppanuus on vasta kehittymässä. Ydintavoite kasvatuskumppanuudessa on varhaiskasvatuksen perustehtävän, lapsen optimaalisen kasvun ja kehityksen, palveleminen. Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa voi kehittyä laadultaan lapsikeskeisemmäksi kasvatuskumppanuuden avulla. (Turja & Fonsen 2010, 76.)

Kasvatuskumppanuutta kuvataan elävänä prosessina, jossa kasvattaja toteuttaa persoonallista ammatillisuuttaan. Kuitenkin koko päiväkodin kasvatustoiminta, mukaan lukien kasvatuskumppanuus, on yhteisöllisesti ohjautuva prosessi, jossa myös päiväkodin johtajalla on suuri roolinsa ja vastuunsa. Erilaisissa kumppanuussuhteissa toimiessaan ammattilaiset ja vanhemmat voivat vastata kasvatuksen haasteisiin myös yhteisöllisyyden ja ihmisten välisen kohtaamisen muodoin. (Turja & Fonsen 2010, 76.)

Kotkan kaupungin kasvatustoimenohjaaja Milko Niemen (<http://www.nettineuvo.fi/index.asp>) mukaan kasvatuskumppanuuden toteutuminen päivähoiton arjessa tapahtuu esimerkiksi päivittäisin keskusteluin lapsen päivän sujumisesta ja ”vanhempainvartein”. Lisäksi vanhempien osallisuus päivähoitoyksikön toiminnan suunnitteluun ja yhdessä laaditut ja säännöllisesti arvioitavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat ovat myös oivia esimerkkejä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta.

Tuulikellon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 11.) kasvatuskumppanuus toteutetaan vanhempien ja kasvatushenkilöstön tietoisena sitoutumisena yhdessä toimimiseen. Yhtenä tavoitteena päivähoidossa on tukea lapsen kotikasvatusta. Edellytykset kasvatuskumppanuudelle ovat keskinäinen luottamus, tasavertaisuus sekä molemminpuolinen kunnioitus. Kasvatuskeskusteluille varataan riittävästi aikaa. Tavoitteena kasvatuskumppanuuden avulla on mahdollisimman varhainen lapsen kasvun, kehityksen tai oppimisen tuen tarve. Tuolloin luodaan yhdessä vanhempien ja henkilöstön kanssa yhteinen toimintalinja lapsen tukemiseksi. Varhaiskasvatustyön tulee kohdentua koko perheeseen. Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista ei voi tukea ilman vuorovaikutusta ja kumppanuutta henkilöstön ja vanhempien välillä. Kasvatustyön rakentamisessa pyritään siihen, että vanhemmilla oleva omaa lastaan koskeva asiantuntemus sekä henkilöstön asiantuntemus tulevat hyödynnetyksi.

### 3 OSALLISUUS OSANA VARHAISKASVATUSTA

#### 3.1 Osallisuus käsitteenä

*”Osallisuus on jokaisen ihmisen yksilöllinen kokemus suhteestaan ympäröiviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan.”*

(<http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuus/> osallisuushanke Salli)

Sillä, miten ihmisellä on osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, on hänen kokemaansa hyvinvointiin vahva yhteys. Syrjäytymisen ehkäisy, hyvinvoinnin lisääminen sekä osallisuuden lisääminen edellyttävät yhteisöllisyyttä. Osallisuus kuuluu yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteeseen. Osallisuus syntyy esimerkiksi työn, harrastusten, kansalaisjärjestötoiminnan tai muun vaikuttamisen kautta. Osallisuus nähdään syrjäytymisen vastavoimana. Käsitteenä osallisuus liittyy siis yhteisöön kuulumiseen ja siinä osallisena olemiseen. Sosiaalisella osallisuudella tuotetaan ihmisille terveyttä ja hyvinvointia, osallisuuden tuomalla mielekkäällä merkityksellä elämässä. (<http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuus/> osallisuushanke Salli)

Osallisuuden tulisi näkyä myös palveluntuotannossa. Perheillä ja yksilöillä täytyy olla mahdollisuus osallistua omien asioidensa käsittelyyn asiakkaina. Heidän tulee saada tietoa itseään koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä. Myös heidän näkemyksiään tulee kuunnella ja toivomuksiaan ottaa huomioon. Palvelujen kehittämisellä voidaan myös lisätä asiakkaiden osallisuutta, näin tiedetään paremmin, mitä esimerkiksi lapset ja perheet tarvitsevat. ([http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus;](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus;) [http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kaventaja-fi/elamankulku/lapset-ja-perheet#Osallisuus\\_perheet](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/elamankulku/lapset-ja-perheet#Osallisuus_perheet))

Osallisuutta voidaan määritellä laajasti erilaisten käsitteiden kautta. Käsitteiden ja määritelmien välinen rajanveto voi olla joskus vaikeaa. Usein osallisuuteen liitetään esimerkiksi käsitteet osallistuminen, osallistaminen, vaikuttaminen ja valtaistaminen. Osallisuudella (inclusion tai social engagement) tarkoitetaan yksilön kiinnittymistä yhteisöön tai mukanaoloon yhteisöllisesti tärkeissä prosesseissa. Osallisuudessa on kyse kuulumisesta johonkin. Osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta lähtevää asioiden kulkuun vaikuttamista ja vastuun ottamista seurauksista. Osallisuus voidaan

nähdä vastavoimana syrjäytymiselle. Osallistuminen (participation) liitetään usein kansalaisten demokraattista roolia koskeviin keskusteluihin. Osallistumisen käsitteeseen voidaan liittää kolme eri ulottuvuutta: sosiaalisen, toiminnallisen ja kansalaisosallistumisen ulottuvuus. Sosiaalisella ulottuvuudella kuvataan osallistumisen mahdollisuutta vain silloin, kuin mukana on useita ihmisiä. Toiminnallisuus puolestaan liitetään lähtökohtaisesti aktiiviseen toimintaan osallistumiseen. Kansalaisosallistuminen kuvaa sitä, että osallistuminen on mahdollisuus yhteisten asioiden hoitamiseen osallistumiseen. Osallistaminen nähdään käsitteenä, jossa kansalainen on passiivinen osallistujana ja häntä kehoitetaan tai vaaditaan osallistumaan joihinkin toimintoihin. Vaikuttaminen (influence) on muutoksen tai jonkin muun vaikutuksen aikaansaamista. Vaikuttava osallistuminen kuvaa tärkeää osallistumiseen liittyvää mielekkyyden vaatimusta: osallistumisen tulee olla jollakin tavalla vaikuttavaa, jotta se koetaan mielekkääksi. Valtaistaminen (empowerment) on institutionaalisten toimijoiden pyrkimystä parantaa kansalaisten asemaa ja vaikutusmahdollisuuksiaan omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Tarkoituksena on valtaistamisen kautta saada sen kohteet täysivaltaisiksi kansalaisiksi, joilla on mahdollisuus täysipainoisesti osallistua erilaisiin osallisuustoimiin yhteiskunnassa.

(<http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuusaineistoa/osallisuus-sanasto/>)

Mikko Orasen (Oranen 2008, 9-11) mukaan osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuus rakentuu vastavuoroisesta toiminnasta, jonka edellytyksenä on yhteisön jäsenten huomioon ottaminen ja jäsenten aktiivinen mukaan tuleminen. Osallisuudessa vastavuoroisuus on olennaista, koska vaikuttaminen ei mahdollistu, jos ei voi olla mukana asioiden käsittelyssä eikä ole asioista tietoinen. Osallisuutta on kuvattu porras- tai tikapuumalleilla (Flöjt, 2000). Malleja voi tiivistää niin, että alemmilla portailla yksilö omaa vain vähän tai ei lainkaan mahdollisuuksia vaikuttaa ja mitä korkeammalle hän kiipeää, sitä enemmän hänellä on valtaa ja mahdollisuuksia. Oletetaan, että myös näin yksilön osallisuus samassa suhteessa lisääntyy. Osallisuuden kokemusta pidetään myös ehtona osallisuuden toteutumiselle, yksilöllä täytyy olla kokemus siitä, että tärkeät asiat ovat tulleet kuulluksi ja niillä on ollut merkitystä. (Oranen 2008, 9-11; <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>)



Thomas (2002) ei näe osallisuutta yksiulotteisena ominaisuutena, jossa osallisuutta joko on paljon, vähän tai ei ollenkaan. Osallisuuden tarkastelu Thomasin mukaan edellyttää sen jakamista eri ulottuvuuksiin, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella tai joiden mukaan yksilön kokemus osallisuudesta muuttuu. Hän on jakanut osallisuuden kuuteen ulottuvuuteen. Thomasin ajattelun mukaan osallisuus rakentuu ensimmäisenä siitä, minkälaiset mahdollisuudet yksilöllä on valita johonkin prosessiin osallistumisesta. Myös kieltäytyminen osallistumisesta voi olla siis yksi osallisuuden muoto ja sen tulisi olla myös yksilön mahdollisuus. Toiseksi ulottuvuudeksi Thomas kuvaa yksilön mahdollisuuden saada tietoa tilanteestaan, prosessistaan, oikeuksistaan ja roolistaan. Osallisuuden kolmanneksi ulottuvuudeksi Thomas on asettanut mahdollisuuden vaikuttaa. Neljäntenä ulottuvuutena on mahdollisuus ilmaista itseään sekä puhua omista ajatuksistaan ja mielipiteistään. Viidenneksi ulottuvuudeksi Thomas mainitsee mahdollisuuden saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen. Mahdollisuuden itsenäisiin päätöksiin Thomas kuvaa kuudenneksi osallisuuden ulottuvuudeksi. Thomasin malli osallisuuden ulottuvuuksista auttaa jäsentämään osallisuuden käsitettä käytännössä. Samalla tulee näkyväksi se, että ihmiset ja tilanteet ovat yksilöllisiä. (Oranen 2008, 9-11.)

Tutkijat Mark Francis ja Ray Lorenzo (2002) ovat erottaneet seitsemän erilaista vaihetta ja ajattelutapaa osallisuuteen ja suunnitteluun. Romanttisessa ajattelutavassa oletetaan, että yksilö pystyy luomaan paremman tulevaisuuden ja toimii visionäärinä ilman yhteisön apua. Asianajo-ajattelutavan mukaan yksilö tarvitsee puolestapuhujaa, jolloin yksilön omat kokemukset ja ajatukset tulevat ohitetuiksi. Tarveperustaisessa ajattelutavassa tiede ja tutkimus määrittävät yksilön tarpeet. Oppimiskeskeisessä ajattelutavassa on keskeistä, että yksilö pystyy oppimaan osallistumisen kautta. Oikeuksia korostavassa ajattelutavassa yksilöt omaavat oikeuksia ja keskeistä ajattelutavassa on, että demokratiaa, oikeuksia ja voimaantumista pyritään edistämään. Institutionaalinen ajattelutapa mahdollistaa kaikille samanlaiset käytännöt ja rakenteet osallisuuden toteutumiseen. Vastavuoroisen ajattelutavan mukaan osallisuus nähdään vastavuoroisena kommunikaationa, missä toimitaan yhdessä ja omataan omat näkökulmat ja mielipiteet. Francis ja Lorenzo kuvasivat seitsemän osallisuuden lähestymistapaa lasten osallisuuden näkökulmasta artikkelissaan ”Seven realms of children’s participation”. (Oranen 2008, 12–14.)

### 3.2 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa vanhempien osallisuudella tarkoitetaan vanhemmille suotua mahdollisuutta osallistua lapsensa päivähoidon suunnitelmiin, arviointeihin sekä toteutukseen. Vanhemmilla täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön sekä arviointiin. Lähtökohtana vanhempien suorittamalle arvioinnille on, että suunnitelma on koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima, sekä aktiivisessa käytössä oleva ja sen sisältö on koko henkilöstön ja vanhempien tiedossa perusteinen. Sekä vanhempien että lasten tekemä arviointi on osa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Osallisuudessa kysymys on syvällisestä, ihmisen identiteetin kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisössä, sekä mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana yhteisöllisessä prosessissa. Tärkeää on, että vanhemmilla on tilaisuuksia keskustella oman lapsensa varhaiskasvatuksen lisäksi myös yksikön tai lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoiminnasta yhdessä muiden vanhempien kanssa. Vanhempien osallisuudelle sisällöllisten sekä rakenteellisten edellytysten luomisessa vastuu on henkilöstöllä. Vaikka vanhempi on erossa lapsestaan sen ajan, kun lapsi jää päivähoidon, vanhemmuuteen sisältyvä kasvatusoikeus sekä oikeus osallisuuteen lapsensa varhaiskasvatuksesta säilyvät ja pysyvät. Vanhemman osallisuus on siis myös konkreettista osallistumista ja toimintaa lapsen varhaiskasvatuksessa. Konkreettisen osallistumisen lisäksi on tavoitteena vanhemman kokemuksellisen osallistumisen vahvistaminen, lapsensa elämään sitoutuminen myös varhaiskasvatuksessa. Kutsu osallisuuteen edellyttää varhaiskasvattajalta vastavuoroisuutta sekä aloitteellisuutta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–27.)

Merkityksellistä vanhempien osallisuuteen kannustamisen kannalta on tiedolla, mitä vanhempi päivähoidosta saa, sekä miten perheiden ääni päivähoidossa kuuluu. Päivähoidossa on kehittynyt pitkälle tiedottamisen kulttuuri ja tiedottaminen on usein yksisuuntaista, jolloin perhe on informaation vastaanottajan roolissa. Vanhemmille on arvokasta, kun kasvattaja on kiinnostunut vanhemman ajattelusta, odotuksista, peloista, toivomuksista ja uskomuksista päivähoidon suhteen. Omaa lastaan koskevan tiedon arvon tunnistaminen ja tunnustaminen antavat perheelle tasa-arvoisemmat edellytykset

päivähoidon suunnittelun ja toiminnan osallistumiseen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–27.)

Osallisuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan myös sitä, että vanhemmalle annetaan varhaiskasvatuksen suunnittelun lisäksi mahdollisuus tilaan ja tilaisuuksiin olla mukana oman lapsensa, lapsiryhmän, päivähoitoyksikön sekä kunnan ajankohtaisten asioiden valmisteluissa. Kun vanhempien osallisuus näkyy suunnittelutyössä, se nostaa esiin erilaisia näkökulmia hyvästä yhteistyöstä ja toimivasta yhteistyösuhteesta. Osallisuus konkreettisesti päivähoitoon toimintaan voi olla mukana olemista kasvatustilaisuuksissa, vanhempainiltoissa tai juhlien ja tapahtumien järjestämisessä. Aktiivisimmat vanhemmat voivat olla myös mukana vanhempainneuvostossa. Vanhemmat osallistuvat myös päivittäin lapsen hoitopäivän aloitus- ja lopetusrituihin tulo- ja hakutilanteissa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–27.)

Vanhempien osallisuutta vahvistavat vanhempien omaehtoiset ja oma-aloitteiset tekemiset, puhuminen ja jakaminen tilan saaminen. Vanhemmat voivat myös olla vaikuttamassa lapsen erityisen tuen sisältöön ja muotoon. Vanhempien osallisuudessa tärkeäksi näkökulmaksi muodostuu kokemuksellinen puoli. Vanhemman tunne siitä, että myös hän on osa varhaiskasvatusyhteisöä, johon hänen lapsensa kuuluu. Kokemuksellinen osallisuus rakentuu vastavuoroisesta tiedonvaihdosta, merkityksellisistä kohtaamisista sekä tunnepohjaisesta sitoutumisesta. Lähtökohtana osallisuudelle voidaan pitää yhteisen kokemuksen ja tietämyksen vaihtoa ja jakamista. Osallisuus on optio, joka luodaan vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus myös laajentaa henkilöstön asiantuntijuutta sekä vahvistaa vanhemman luottamusta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–27.)

### 3.3 Vanhempien osallisuus Oulun varhaiskasvatuspalveluissa

Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan 2013–2015 on kuvattu useita arkityön menetelmiä, miten kasvatuskumppanuus ja vanhempien osallisuus toteutuvat. Myös Tuulikellon päiväkodissa toiminta toteutetaan uuden Oulun varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Ennen hoitosuhteen alkamista oleva mahdollinen tutustumisjakso ja henkilöstön kanssa käytävä aloituskeskustelu ovat pohja kasvatuskumppanuudelle. Jokaiselle lapselle oululaisessa päivähoitossa on nimettyä

vastuuaikuinen, joka vastaanottaa ja tutustuttaa perheen hoidon aloitusvaiheessa. Vastuuaikuinen toimii ”siltana” ryhmän lapsiin ja aikuisiin. Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä perheen yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. (Oulun varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2015, 18.)

Vanhemmat ovat tietoisia oman lapsensa kehityksestä ja toiminnasta päivähoidossa päivittäin käytävien keskustelujen avulla. Yksiköissä järjestetään vanhempainiltoja, sekä muita yhteisiä tapahtumia. Oulun kaupungissa tiedotus tapahtuu kaupungin www-sivujen kautta, sekä päiväkotien OmaOulu-sivujen kautta. Yksiköihin on mahdollista perustaa vanhempaintoimikuntia, joissa voidaan toimia varhaiskasvatuksen parhaaksi vanhempien ja päiväkodin yhteistyön kautta. Vanhempien omaehtoiseen toimintaan on myös mahdollista saada käyttöön päiväkodin tiloja ilman varhaiskasvatushenkilöstön mukana olemista. (Oulun varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2015, 18.)

Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluissa on meneillään Osallisuuden voima -hanke. Projektin lähtökohtana on yhtenäisen varhaiskasvatuksen kulttuurin löytäminen uuden Oulun alueelle ja toiminnan tarkoituksena on osallistaa lapset, henkilöstö, päiväkotien johtajat ja vanhemmat. Pyrkimyksenä on lasten ja vanhempien osallistaminen arkityöhön kuuluvaksi keskeiseksi osaksi päiväkotien toimintaa. (<http://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/hankkeet>)

Yhtenä tärkeänä mittarina varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä pidetään varhaiskasvatuksen säännöllisiä arviointikyselyjä, joiden kautta myös vanhempien osallisuutta voidaan tukea. (Oulun varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2015, 18.)

## 4 OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET VALINNAT

### 4.1 Kvalitatiivisesta tutkimuksesta

Tämä opinnäytetyö on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullista menetelmää käytetään melko usein suomalaisessa yhteiskunta- ja kasvatustieteellisessä keskustelussa. Karkeimmillaan ”kvalitatiivinen” voidaan ymmärtää aineiston muodon kuvaukseksi. Tuolloin aineistoon voidaan soveltaa myös erilaisia lukutapoja. Laadulliselle tutkimukselle tunnusmerkeiksi Eskola & Suoranta ehdottavat aineistonkeruumenetelmän, tutkittavien näkökulman, harkinnanvaraisen otannan, aineiston laadullis-induktiivisen analyysin, hypoteesittomuuden, tutkimuksen tyyllilajin ja tulosten esitystavan, tutkijan aseman ja narratiivisuuden. (Eskola & Suoranta 2005, 13–15.)

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja tieto, joka perustuu erilaisiin dokumentteihin. Niiden käyttö voi olla vaihtoehtoista, rinnakkain tai eri tavoin yhdisteltyä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaisesti. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 73.) Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruu tapahtui kyselylomakkein. Opinnäytetyössäni hain vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Mitä osallisuus päivähoitossa vanhempien mielestä tarkoittaa? 2. Mitä ovat konkreettiset keinot ja valmiudet vanhempien osallisuuden lisäämiseksi?

Yleensä laadullisessa tutkimuksessa käytetään harkinnanvaraista otantaa. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia ja pyrkimyksenä on analysoida niitä mahdollisimman perusteellisesti. Kriteeri aineiston tieteellisyydelle ei siis ole määrä. Tärkeää on aineiston laatu, koska tutkittavia yksilöitä ei valita suurta määrää ja niitä tutkitaan perusteellisesti. Aineiston tulee kuitenkin olla kattava suhteessa siihen, mitä tulkintaa siitä aiotaan tehdä. Pyrkimys aineiston valinnassa tulisi olla tarkoituksenmukainen ja teoreettisesti perusteltu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimys ei ole saada aikaan tilastollisia yleistysiksiä, vaan pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tietystä ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2005, 18, 61.) Opinnäytetyössäni aineisto kerättiin Tuulikellon päiväkodin, Merituulen ryhmän 19 asiakasperheen vanhemmilta.

Valitsemani kohderyhmä aineiston keräämiseen ovat päivähoiton asiakkaina olevat vanhemmat, jolloin pyrkimys opinnäytetyöni tavoitteeseen toteutuu.

Opinnäytetyöni kyselylomake on sekä strukturoitu, että puolistrukturoitu. Strukturoitu haastattelu sopii tutkittavalle silloin, kun haastateltavia on monta ja haastateltavat edustavat yhtenäistä ryhmää. Yleensä strukturoitu haastattelu on lomakehaastattelu valmiine kysymyksineen ja esittämisjärjestys on kaikille vastaajille sama. Puolistrukturoitu haastattelu eroaa strukturoidusta siinä, että vastausvaihtoehdot eivät ole valmiina, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin. (Metsämuuronen 2008, 40; Eskola & Suoranta 2005, 86.) Haastattelin opinnäytetyössäni kyselylomakkeen avulla Tuulikellon päiväkodin, Merituulen ryhmän vanhempia. Lisäksi kysyin erillisen kysymyslomakkeen avulla halukkuutta osallistua vanhempaintoimikunnan toimintaan, koskien kaikkia Tuulikellon päiväkodin 11 ryhmän vanhempia.

Jotta tutkimuksen tuloksista voidaan erottaa aineistossa olevat havainnot, tarvitaan tutkimusmetodi. Se koostuu käytännöistä ja operaatioista, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja. Lisäksi metodi koostuu niistä säännöistä, joiden mukaan havaintoja voidaan tulkita, niin että voidaan arvioida niiden merkitystä johtolankoina. Jos aineisto koostuu pienestä joukosta yksilöhaastatteluja, sen pohjalta ei voi vastata kysymykseen siitä, millä keinoin Suomessa esimerkiksi vanhempien osallisuutta voitaisiin lisätä. Kun tutkija haluaa tietää, mitä mieltä vastaajat ovat tietystä asiasta, metodin tulee keskittyä haastattelujen sisältöön. (Alasuutari 2007, 82–83.) Opinnäytetyössäni osoitin kyselyn todella pienelle ryhmälle päivähoitossa asiakkaina olevista vanhemmista. Tavoitteena on saada nostettua esille tärkeitä asioita ja ehdotuksia osallisuuden lisäämiseksi päivähoitossa. Esille tulleiden asioiden pohjalta varhaiskasvatuksen henkilöstö voi kehittää työtään osallisuutta lisäävään suuntaan.

#### 4.2 Sisällönanalyysistä

Opinnäytetyössäni käytän laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia käytettäessä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. Diskurssianalyysin tapaan sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Sisällönanalyysissa tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain, esimerkiksi kirjoja,

haastatteluita, puheita ja keskusteluita. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään sisällönanalyysin avulla muodostamaan tiivistetty kuvaus, jossa tulokset kytkeytyvät ilmiön laajempaan kontekstiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 105.) Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää vanhempien mahdollisuuksia osallisuuden lisäämiseksi päivähoidossa. Osallisuus tulee tässä opinnäytetyössä esille osana kasvatuskumppanuutta, mikä on linjattu valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Aineiston analyysissa, ennen varsinaista analyysia, on aineisto saatettava sellaiseen muotoon, että analyysin tekeminen on mahdollista. Yleensä käytetään aineiston litterointia, eli puhtaaksikirjoittamista. (Metsämuuronen 2008, 48.) Kirjoitin palautetuista lomakkeista vastaukset yhteiseksi kokonaisuudeksi, jolloin minun oli helpompi saada purettua sekä koottua tulokset yhtenäiseksi. Tarkoituksena oli koota yhteen vanhempien kokemusten lisäksi näkemyksiä osallisuuden lisäämisen keinoista. Tulosten ja koonnin perusteella henkilöstö voi kehittää vanhempien osallisuuden lisäämistä päiväkodin arjessa.

Sisällönanalyysin ohella voidaan puhua myös sisällön erittelystä. Puhuttaessa erittelystä tarkoitetaan kvantitatiivista dokumenttien analyysia, jossa voidaan kuvata määrällisesti jotakin tekstin sisältöä. Riippuen tutkimusongelmasta, voidaan esimerkiksi laskea tiettyjen asioiden esiintymistiheyttä tietyissä dokumenteissa. Kun puhutaan sanallisesta tekstin sisällön kuvailusta, tarkoitetaan sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 107–108). Käytin kyselyjen tulosten purkamisessa teemoittelua ja nostin aineistosta esiin tutkimuskysymyksiä valaisevia teemoja. Näin pystyin vertaamaan tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. (Eskola & Suoranta, 2005, 174.)

Sisällönanalyysissa tarkoitetaan siis niin laadullista sisällönanalyysia kuin sisällön määrällistä erittelyä. Molempia voidaan hyödyntää analysoidessa samaa aineistoa. Sisällönanalyysia on mahdollista jatkaa tuottamalla esimerkiksi sanallisesti kuvatusta aineistosta määrällisiä tuloksia. Laadullisessa sisällönanalyysissa tutkimusaineisto jaetaan ensin pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudestaan uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 109–116.) Kokosin kyselyistä saadusta aineistosta yhteen asioita, jotka nousivat esiin niin osallisuuden käsitteen määrittelystä kuin keinojen ja valmiuksien mahdollisuudesta vanhempien osallisuuden lisäämiseksi päivähoidossa.

### 4.3 Tutkimusetiikasta

Kun tutkimuksen tekijä on suorittanut tutkimuksensa hyvän eettisen käytännön edellyttämällä tavalla, voi tutkimus olla eettisesti hyväksyttävä ja luotettava, sekä sen tulokset uskottavia. Keskeisiä hyvän käytännön lähtökohtia tutkimusetiikan näkökulmasta on useita. Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta niin tutkimustyössä kuin tulosten tallentamisessa ja esittämisessä, sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimukseen täytyy soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkijan tulee ottaa huomioon muiden tutkijoiden tekemä työ kunnioittavalla tavalla ja viitata heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti. Tarvittavat tutkimusluvut tulee olla hankittuna. Jokainen tutkija vastaa ensisijaisesti itse hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta ja noudattamisesta. ([http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK\\_ohje\\_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut](http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut))

Hyvän tutkimuskäytännön edellytyksenä on, että tutkittavilta saadaan tutkimukseen osallistumisestaan asiaan perehtyneesti annettu suostumus. Tutkittaville siis kerrotaan kaikki oleellinen tieto siitä, mitä tutkimuksen kuluessa tulee tapahtumaan ja huolehditaan myös siitä, että tutkittavat ovat ymmärtäneet informaation. Suostumuksella tarkoitetaan muun muassa sitä, että tutkittava osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. ([http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L3\\_1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L3_1_2.html)) Opinnäytetyössäni vanhemmat saivat vapaaehtoisesti osallistua kyselyyni. Olin informoinut vanhempia etukäteen kyselyn luonteesta sekä anonyymiydestä. Toin myös esille opinnäytetyön tarkoituksen ennen kyselyn antamista.

Tutkimustietoja käsitellessä tärkeitä käsitteitä ovat luottamuksellisuus ja anonyymiteetti. Usein täydellinen nimettömyys ei tule kysymykseen, mutta tutkijan ei tule tietojen käsittelyn luottamuksellisuudesta luvattaan luvata enempää, mitä hän pystyy käytännössä täyttämään. Tulosten julkistamisessa tulee huomioida, että tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu. ([http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L3\\_1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L3_1_2.html)) Tässä opinnäytetyössä kaikki kysymyslomakkeet ovat nimettömiä ja vastaaminen tapahtuu anonyymisti. Opinnäytetyössäni tulee esille ainoastaan vastaajan sukupuoli ja ikä 5-10 vuoden tarkkuudella sekä se, että vastaajat ovat Tuulikellon päiväkodin,



Merituulen ryhmän asiakasperheiden vanhempia. Tutkimuslupahakemuksessani olen ilmoittanut, että en tule käyttämään henkilötietoja tehdessäni tätä opinnäytetyötä.

Eettiset näkökulmat tutkimusprosessissa voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Ensimmäisenä voidaan pohtia tutkimusaiheen eettistä oikeutusta, eli miksi tämän kyseisen ilmiön tutkiminen on perusteltua. Toisena pohdittavana seikkana tutkimuksen eettisessä arvioinnissa ovat tutkimusmenetelmät. Saadaanko siis tavoiteltava tieto aiotuilla aineistonkeruumenetelmillä. Kolmas tutkimuseettinen näkökulma liittyy tutkimusaineiston analyysiin ja raportointiin. Analyysivaiheessa on toimittava niin, että anonymiteetti säilyy. Tutkijalla on eettinen velvollisuus huolehtia siitä, että tutkimustulokset raportoidaan mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti. Laadullisessa tutkimuksessa tulee tuoda esille miten analyysiprosessi on edennyt ja miten esitetyt tulokset on saatu. Tulosten esittäminen ilman kuvausta analyysistä ei siis riitä. ([http://www.fsd.uta.fi/metodologia/kvali/L3\\_1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/metodologia/kvali/L3_1_2.html)) Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja vanhempien osallisuuden lisäämistä halutaan kehittää ja lisätä. Mielestäni kyselylomake toimi hyvin ja oli sopiva aineistonkeruumenetelmä tutkimuskysymyksiini. Olen huomionnut ja tuonut esille kaikki saamani vastaukset, jotta saan mahdollisimman luotettavan analyysin vastauksista. Opinnäytetyössäni olen myös kuvannut käyttämäni analyysin menetelmät. Olen huolehtinut vastaajien anonymiteetista tuloksia analysoidessani.

#### 4.4 Opinnäytetyön prosessi

Alun pitäen mielessäni oli kytynyt ajatus tehdä opinnäytetyö liittyen lasten osallisuuteen pienryhmäpedagogiikassa. Miettiessäni osallisuutta päivähoidossa ja tutustuessani eri materiaaleihin lasten osallisuudesta, huomasin, että sitä löytyi melko paljon. Aloin tutkailla vanhempien osallisuutta päivähoidossa ja esimerkiksi opinnäytetyöt, joita löysin, olivat suurimmaksi osaksi tutkimuksia vanhempien kokemuksista osallisuuden toteutumisesta päiväkodissa. Tämän vuoksi itselleni tuli ajatus, että voisin kokemuksen sijasta tutkia ja löytää niitä keinoja ja valmiuksia, joita vanhemmilla olisi osallisuuteen ja sen lisäämiseen.

Ensimmäisenä kysyin suostumusta opinnäytetyöni tekemiselle Tuulikellon päiväkodin johtajalta helmikuussa 2013. Olin seuraavaksi yhteydessä Oulun kaupungin

varhaiskasvatuksen palvelujohtaja Ulla Rissaseen ja sain luvan toteuttaa opinnäytetyöni Tuulikellon päiväkodin Merituulen ryhmässä. Opinnäytetyöni ohjaajina toimivat Kaisu Vinkki ja Sari Leppälä. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin syyskuussa 2013, jolloin sain heti suorittaa tekemäni kyselyt.

Olin tiedottanut Tuulikellon päiväkodin, Merituulen ryhmän vanhempia tulevasta opinnäytetyöstäni ja kyselylomakkeesta vanhempainillassa syyskuussa 2013. Olin myös aikaisemmin kertonut opinnäytetyöstäni ja tulevasta kyselystä muutamalle vanhemmalle ohi menen. Vanhemmat saivat saatekirjeet, sekä kyselylomakkeensa täytettäväksi lokakuun alkupuolella. Pyysin lomakkeita palautettavaksi viikon päästä, mutta jouduin antamaan vanhemmille lisää aikaa. 19 kyselylomakkeesta sain takaisin 11 kahden viikon sisällä kyselyjen antamisesta.

Kyselylomake halukkuudesta osallisuuteen Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnassa koski koko Tuulikellon päiväkodin 11 ryhmää. Tuulikellon päiväkodissa on asiakasperheinä myös ulkomaalaisia perheitä. Informoin ryhmiä kyselystä ja toimitin suomen- ja englanninkieliset lomakkeet jokaiseen ryhmään. Kunkin ryhmän henkilökunta lupasi avukseni toteuttaa kyselyn omassa ryhmässään. Viikon päästä annettuani lomakkeet, hain palautetut lomakkeet takaisin. Kyselyyn vanhempaintoimikunnan kiinnostuksesta vastasi yhteensä 37 perhettä koko Tuulikellon päiväkodin asiakasperheistä.

Olin sähköpostin välityksellä yhteydessä Oulun varhaiskasvatuspalveluissa meneillään olevan ”Osallisuuden voima”- hankkeen hankekoordinaattoriin Antti Koistiseen koskien vanhempaintoimikunnan perustamista. Ajan ja resurssien puitteissa kuitenkin päädyin, että opinnäytetyöni yhteydessä selvitän pelkästään halukkuutta vanhempaintoimikuntaan osallistumiselle ja toimikunnan mahdollinen perustaminen tapahtuu myöhemmin, opinnäytetyöni valmistuttua.

Aloitin kyselyjen tulosten purkamisen lokakuun puolessa välissä. Koin kyselylomakkeiden lukemisen ja tulosten analyysin erittäin mielenkiintoisena. Kasvatuskumppanuuteen sitoutuminen ja vanhempien osallisuuden lisääminen päivähoidossa ovat itselleni asioita, mitä haluan työssäni toteuttaa ja kehittää.

Olen saanut opinnäytetyönohjaajiltani ohjausta sähköpostin välityksellä useaan otteeseen, sekä kerran olemme tavanneet koululla, jolloin toinen ohjaajista oli mukana puhelimen välityksellä.

Opinnäytetyön tekemisen sisäistäminen vei aikansa, mutta kun pääsin vauhtiin, se ei tuntunutkaan niin vaikealta. Pidän aihetta itselleni erittäin mielenkiintoisena, mikä varmasti on auttanut ja motivoinut työn tekemisessä. Opinnäytetyöni aikataulu oli erittäin kiireinen ja huomasin kirjoittaessani, että työtä olisi kannattanut alkaa tehdä jo paljon aikaisemmin. Opinnäytetyöprosessin aikana välillä tunsin epävarmuutta ja väsymystä, koska kirjoittaminen jäi usein iltoihin ja jopa öihin. Ohjaavien opettajien kannustavat ohjeet ja kommentit kuitenkin saivat aina jatkamaan hyvällä mielellä ja itsevarmuudella. Lopussa kiitos seisoo ja sain opinnäytetyöni valmiiksi joulukuun alkupäivinä 2013.

## 5 OPINNÄYTEYÖN TULOKSET

### 5.1 Vanhempien ajatuksia osallisuudesta päivähoidossa

Kyselyyni vastasi Merituulen ryhmän vanhemmista kaksi miestä ja yhdeksän naista. Vastaaajista kaksi olivat 20–30-vuotiaita, kuusi 30–35-vuotiaita, sekä kolme 35–45-vuotiaita. Osallistuminen kyselyyn oli vapaaehtoista. Thomasin mukaan myös kieltäytyminen osallistumisesta on yksi osallisuuden muoto ja sen tulee olla myös yksilön mahdollisuus. (Oranen 2008, 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuus kuvataan vanhempien ja henkilöstön väliseksi yhteistyöksi, joka on tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Yhteistyön edellytyksenä on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toisen kunnioittaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Halusin kyselyni aluksi selvittää, mitä osallisuus vanhempien mielestä päivähoidossa tarkoittaa. Vastauksissa korostui, että osallisuutta päivähoidossa pidetään yhteistyönä ja vuorovaikutuksena kodin ja päiväkodin välillä. Osallisuus näyttää siis vastaajien mielestä linkittyvän suurelta osin kasvatuskumppanuuden käsitteen sisältöön. Myös tiedon kulku ja tiedottaminen tulivat esille tärkeänä osana vanhempien osallisuutta päivähoidossa. Syvemmän vuorovaikutuksen muodostumiseen vaikuttaa uskoakseni henkilöstön vaihtuvuus yksiköissä, mikä lisää myös henkilöstön sitoutumattomuutta kasvatuskumppanuuteen.

*”Vuorovaikutusta arkisissa asioissa vanhempien ja pk:n välillä.”*

*”Parempaa yhteistyötä kodin ja päiväkodin välillä.”*

*”Ennen kaikkea se on hyvää yhteistyötä kodin ja pk:n välillä. Vuorovaikutus avointa ja vaihdettaisiin lapseen liittyviä kuulumisia ja asioita puolin ja toisin.”*

Kasvatuskumppanuudessa korostetaan, että sitoutuminen yhteiseen kasvatustehtävään on myös konkreettista organisointia ja sopimista molemmille osapuolille sopivalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Vanhempien osallisuuden lisäämiseksi on merkityksellistä mitä tietoa vanhempi päivähoitaja saa, sekä miten perheiden ääni päivähoitajassa kuuluu. Päivähoitajassa tiedottaminen on tiedottamisen kulttuurin myötä ollut yksisuuntaista ja perhe on usein informaation vastaanottajan roolissa. Vanhemmat kokevat arvokkaana, että kasvattaja on kiinnostunut vanhemman ajattelusta, odotuksista, peloista, toivomuksista ja uskomuksista päivähoitajan suhteen. Yhteistyöstä tekee tasa-arvoisempaa se, että omaa lastaan koskevan tiedon arvo tunnustetaan ja tunnustetaan. (Kaskela & Kekkonen, 2007, 25–27.) Vanhemman oma asiantuntijuus, tietämys ja tuntemus omasta lapsestaan nousivat vastauksista esille. Lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sekä arvioinnin avulla voidaan keskustella ja sopia yhteisesti henkilöstön ja vanhempien kanssa lasta koskevista asioista, sekä tarvittaessa tavoitteista.

*”Osallisuus tarkoittaa mielestäni päiväkodin ja vanhempien yhteistä/jaettua kasvatusvastuuta lapsesta. Päiväkodissa tiedetään edes jotain lapsen ”muusta elämästä” ja kotona tiedetään lapsen päivän sujumisesta päiväkodissa.”*

*”Sitä, että meidän mielipiteellämme on väliä ja sitä, että tiedotetaan asioista selkeästi.”*

*”Sitä että vanhempia kuullaan asioissa jotka eivät määräydy suoraan esim. lainsäädännön kautta.”*

*”Selkeää ja avointa vuorovaikutusta. Vanhemmilta myös mahdollisuutta antaa ideoita päivien toimintoihin ja varsinkin oman lapsen kohdalla.”*

Vanhempien osallisuudella tarkoitetaan myös, että vanhemmilla on mahdollisuus tilaan ja tilaisuuksiin olla mukana oman lapsensa lapsiryhmän, päivähoitoyksikön ja kunnan ajankohtaisten asioiden valmistelussa. Konkreettinen osallisuus päivähoitajan toimintaan voi olla myös mukana olemista kasvatustilaisuuksien lisäksi vanhempainilloissa tai juhlien ja tapahtumien järjestämisessä. (Kaskela & Kekkonen

2007, 25–27.) Vuorovaikutuksen, yhteistyön ja tiedon kulun lisäksi osassa vastauksista vanhempien osallisuudella tarkoitettiin myös konkreettista osallistumista päiväkodin toimintaan eri tavoin. Osalla vanhemmista on halua osallistua päiväkodin toimintaan konkreettisesti ja tähän vanhemmat tarvitsevat henkilöstön tuen ja aloitteen.

*”Toisaalta osallisuus voi olla myös osallistumista pk:n arkeen, esim. retkille, jos tarvitaan ylimääräisiä silmä- ja käsipareja.”*

*”Tässä tapauksessa sitä, että lasten vanhemmat voisivat osallistua päivähoidossa tapahtumien & toiminnan suunnitteluun & toteutukseen ☺”*

*”Vanhemmat osallistuvat päiväkotitoimintaan esim. teemapäivään, juhlaan sekä keskustelevat henkilökunnan kanssa (omahoitajan) pk:ssa olevan lapsen kasvatus- ja oppimistavoitteista.”*

*”Se voi tarkoittaa myös käytännön tekemistä vanhempien osalta päivähoidon hyväksi.”*

Laadullisessa analyysissä tehtävät jatkotoimenpiteet riippuvat siitä, minkälaiseen kysymyksen asetteluun tekijä kytkee havaintonsa. Erot ihmisten välillä ovat tärkeitä laadullisessa tutkimuksessa. Ne antavat johtolankoja siitä, mistä jokin asia esimerkiksi johtuu. Laadullisessa analyysissä pyritään pelkistämään raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi. Esimerkiksi vaihtuvat elämäntilanteet lapsiperheissä, kasvavat sosiaaliset erot perheissä jne. voivat vaikuttaa siihen, miksi vastaaja on ollut tiettyä mieltä (Alasuutari, 2007, 42–43.) Lapsiperheiden kiireinen arki ja muuttuneet elämäntilanteet voivat siis vaikuttaa suuresti vastaukseen. Jos asiaa kysyttäisiin vuoden päästä uudelleen, vastaus voisi olla toisenlainen. Yhdessä vastauksessa tuli esille osallisuus vieraana asiana, mikä voi kertoa myös siitä, että vanhempien osallisuus ja sen lisääminen varhaiskasvatuksen käytännössä on vielä melko uusi asia.

*”En tiedä, mutta luulen, että en ole tällä hetkellä osallinen.”*

Kyselylomakkeessani oli lisäksi osallisuuteen liittyviä väittämiä, joihin vanhemmat saivat valita vaihtoehdon kyllä-ei, sen mukaan, olivatko he väittämästä samaa vai eri mieltä.

Vanhempien osallisuudelle lähtökohtana voidaan pitää yhteisen kokemuksen ja tietämyksen vaihtoa ja jakamista. Osallisuus luodaan vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksessa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–27.) Kaikki vastanneet vanhemmat olivat yhtä mieltä siitä, että osallisuus vahvistaa kasvatuskumppanuutta. Lukuun ottamatta yhtä vastausta, vastanneet olivat yhtä mieltä myös siitä, että osallisuus lisää vuorovaikutusta kodin ja päiväkodin välillä. 8 vastanneen mielestä osallisuuden avulla mahdollistetaan päivähoidon laadun kehittämistä. Yhdessä lomakkeessa, jossa osallisuudella ei koettu olevan merkitystä päivähoidon laatuun vastaaja koki, että laatu on nyt kohdallaan, mutta toimintaa voidaan kehittää.

Tärkeä näkökulma vanhempien osallisuudessa on kokemuksellinen puoli. Vanhemman tunne siitä, että myös he ovat osa varhaiskasvatusyhteisöä, johon heidän lapsensa kuuluu. Kokemuksellinen osallisuus rakentuu vastavuoroisesta tiedonvaihdesta, merkityksellisistä kohtaamisista ja tunnepohjaisesta sitoutumisesta. (Kaskela & Kekkonen, 2007, 25–27.) Aikaisemmissa vastuksissa tulivat jo esille tiedon kulun ja vuorovaikutuksen tärkeys. Lähes kaikki vastanneet olivat samaa mieltä siitä, että osallisuus lisää vanhempien tietoisuutta lapsen päivästä. Mielestäni tämä voi pohjautua ajatukseen, että molemmilla osapuolilla on tietoa lapsesta ja kuulumisista, voidaan paremmin tukea ja ymmärtää lapsen käyttäytymistä ja toimintaa. Tuolloin vanhempi voi saada kokemuksen, että on enemmän ”mukana” lapsen päiväkotipäivässä.

*”Kyse on lapsistamme ja heidän tulevaisuudesta. Voisi ehkä enemmän tietää lasten päivistä ja touhuista. Tuntuisi että, tekisin enemmän lasten hyväksi, myös hoidossa.”*

Koska opinnäytetyössäni oli tarkoitus selvittää vanhempien mahdollisuuksia osallisuuden lisäämiseksi ajan ja resurssien puitteissa, halusin esittää väittämissäni suoran kysymyksen siitä, vaatiiko osallisuus liikaa aikaa. Suurimman osan mielestä

osallisuus ei vaadi liikaa aikaa. Yksi vastaajista koki, että tällä hetkellä osallisuus vaatii liikaa aikaa, mutta normaalissa elämäntilanteessa ei vaatisi. Myös kaikki vastanneet kokivat, että osallisuuden ansiosta lapset voivat tai saattavat voida kokea päivähoidossa enemmän.

Kasvatuskumppanuus tuo kodin ja päivähoidon lähelle toisiaan. Työntekijät varhaiskasvatuksessa osallistuvat vanhempien rinnalla lapsen päivittäiseen kasvatukseen ja hoitoon. Varhaiskasvatuksen ymmärtäminen perheiden ja päivähoidon yhteisenä, mutta jaettuna kasvatustehtävänä tuo päivähoitoon uudenlaisen palvelukulttuurin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 20.) Suurimmaksi osaksi vastanneiden vanhempien mielestä osallisuudella ei kuitenkaan koettu olevan vaikutusta jaettuun kasvatustehtävään kodin ja päiväkodin välillä.

Osallisuuden toteutumiselle pidetään tärkeänä vastavuoroisuutta. Osallisuus on tässä ja nyt tapahtuvaa. Osallisuus perustuu tasa-arvoiseen ja yhteiseen tietoon, sekä tarkoittaa myös tekemistä, kokemista ja tiedon välittämistä. Osallisuus mahdollistuu kuulemisella ja kuuntelemisella, yhteisellä kielellä ja foorumilla sekä aidolla kiinnostuksella ja vertaistuellä.

([http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus)) Yhtä vastausta lukuun ottamatta kaikki vastanneet halusivat, että osallisuus päiväkodin arjessa lisääntyisi. Muista poikkeavassa vastauksessa tuli esille kyseenalaistaminen siitä, mitä osallisuudella tarkoitetaan. Vastauksessa esitettiin kysymys, onko osallisuus varainhankintaa kalliimpia retkiä ja juhlia varten, vai osallistumista niiden suunniteluun, ideointiin, vai jotakin muuta. Edellä mainituissa vastaaja koki luottavansa täysin henkilökunnan ammattitaitoon.

## 5.2 Vanhempien ajatuksia osallisuuden tärkeydestä päivähoidossa

Toisena asiana kyselyssäni halusin saada tietoa siitä, pitävätkö vanhemmat osallisuutta päivähoidossa tärkeänä, sekä miksi. Halusin vanhemman mielipiteelle osallisuuden tärkeydestä perustelun, jotta saan tarkemman vastauksen siitä, mitä asioita vanhemmat osallisuudessa pitävät tärkeinä ja mistä tärkeys koostuu.

Kasvatuskumppanuudessa yhteisen kasvatustehtävän lisäksi kysymys on konkreettisesta organisoinnista sekä sopimisesta molemmille osapuolille sopivalla tavalla.



Tarkoituksena on asteittain syventää kasvattajien sekä vanhempien kohtaamisia. Kun vanhempien oman lapsensa tuntemus ja hoito- ja kasvatushenkilöstön ammatillinen asiantuntemus ovat aidossa dialogissa keskenään, keskustelujen sisältö syvenee (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32; Kaskela & Kekkonen 2007, 17–18.) Kaikki vastanneet pitivät vanhempien osallisuutta ja sen lisäämistä päiväkotiryhmän toiminnassa tärkeänä. Osallisuuden tärkeys tulee vastauksista esille jälleen yhteistyön merkityksessä.

*”Lujittaa kodin ja pk:n yhteistyötä.”*

*”Kodin ja pk:n yhteistyö ja keskusteluyhteys paranee ainakin niiden kotien kohdalla jotka ovat osallisia.”*

*”Yhteistyö lisää hyvää oloa lapselle ja työhyvinvointia pk:n työntekijöille.”*

Kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ensisijainen vastuu sisällyttää alusta alkaen, perhekohtaisesti kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi varhaiskasvatusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien ja henkilöstön kanssa ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteella henkilöstö voi toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–33.) Lapsen yksilöllisyyden huomiointi ja kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen tulivat esille useissa vastauksissa. Vanhempien yksilöllinen tieto ja tuntemus lapsestaan, sekä sen huomiointi päiväkodissa nousivat myös tärkeiksi tekijöiksi vanhempien osallisuudessa.

*”Jotta hoidossa olisi helpompi ottaa huomioon kunkin lapsen kehitysvaiheet niin että hoito tukee sitä. Vanhemmat tietävät jollain tasolla toivottavasti lapsestaan enemmän kuin hoitajat. Huom. toivottavasti.”*

*”Lapsen kokonaiskehityksen kannalta tärkeää.”*

*”Aina on olemassa yksilöllisiä, tilapäisiä tms. asioita tai tilanteita joiden huomioonottaminen päivähoitossa on oleellista lapsen ja muiden takia.”*

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön sekä osallistua sen arviointiin yhdessä muiden vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.) On tärkeää, että vanhemmilla on tilaisuuksia keskustella oman lapsensa varhaiskasvatuksen lisäksi myös yksikön tai lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoiminnasta yhdessä muiden vanhempien kanssa. Vanhempien osallisuudelle sisällöllisten ja rakenteellisten edellytysten luomisessa vastuu on henkilöstöllä. Kutsu osallisuuteen edellyttää varhaiskasvattajalta vastavuoroisuutta sekä aloitteellisuutta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25–26.) Vastauksista nousi esiin, että vaikuttaminen on tärkeää, tuolloin vanhemmat voivat tuoda ideoitaan esille myös oman lapsensa näkökulmasta, mikä myös lisää toiminnan lapsilähtöisyyttä. Esille tulivat myös yhteinen toiminta ja tekeminen muiden vanhempien kanssa, sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön sitoutuminen ja edesauttaminen vanhempien osallisuuden lisäämiseksi. Tietoisuus osallisuudesta ja sen mahdollisuuksista on myös vanhemmille tärkeää osallisuuden lisäämiseksi ja mahdollistamiseksi.

*”Vanhemmilla on se paras tuntemus lapsistaan, joten olisi ihana, jos kaikki pääsisivät vaikuttamaan ja tarjoamaan juuri niitä oman lapsen mielenkiinnon kohteena olevia juttuja. Yhteishenkeä & talkootyötä = mukavaa.”*



#### 5.4 Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnan perustaminen

Vanhempainliiton asettama tarkoitus vanhempaintoimikunnalle on edistää lasten vanhempien ja päiväkodin välistä kasvatuskumppanuutta, vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Lisäksi se on tukemassa koteja ja päiväkotia terveellisen ja turvallisen kasvuympäristön luomiseksi lapsille ja edistää lasten hyvinvointia. Toimikunta tuo esille näkemyksiä päiväkotia ja varhaiskasvatusta koskevissa kysymyksissä sekä toimii lasten vanhemmille yhteistyön ja vertaistuen foorumina. ([http://www.vanhempainliitto.fi/vanhempaintoiminta/yhdistyksen\\_perustaminen](http://www.vanhempainliitto.fi/vanhempaintoiminta/yhdistyksen_perustaminen))

Halusin selvittää opinnäytetyöni yhteydessä kyselyn avulla myös halukuutta osallistua Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnan toimintaan, jos toimikunta perustettaisiin. Mielestäni vanhempaintoimikunta Tuulikellon päiväkodissa olisi hyvä mahdollisuus vanhempien osallisuuden lisäämiseksi, jopa edellytys. Kysely koski kaikkia Tuulikellon päiväkodin 11 ryhmää. Osa Tuulikellon päiväkodin asiakasperheistä on ulkomaalaisia, joten toimitin kyselyn myös englannin kielellä. Kysymys vanhempaintoimikuntaan osallistumisen kiinnostuksesta löytyi myös Merituulen ryhmän vanhemmille osoitetusta kyselystä.

Kyselyyn vastasi 37 perhettä kaikista Tuulikellon päiväkodin asiakasperheistä. Kiinnostuneita vanhempain toimikuntaan oli 20 vastanneista. 2 kiinnostuneista olivat ulkomaalaisia, joten myös ulkomaalaisten osallisuuden tukeminen ja lisääminen on tärkeää ja tulee ottaa huomioon. Lisäksi Merituulen ryhmän asiakasperheistä 4 vastanneista olivat kiinnostuneita vanhempaintoimikuntaan osallistumisesta. Olin opinnäytetyöni aikana sähköpostin välityksellä yhteydessä Oulun kaupungin Osallisuuden voima – hankkeen hankekoordinaattoriin, Antti Koistiseen. Sovimme hänen kanssaan, että palaan asiaan Tuulikellon vanhempaintoimikunnan perustamisesta opinnäytetyöni valmistuttua.

#### 5.5 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Olin asettanut opinnäytetyölleni tutkimuskysymykset jo melko alkuvaiheessa. Mielestäni sain kyselylomakkeen avulla vastauksia kysymyksiini. Toisaalta

osallisuuden lisäämisen keinojen ja valmiuksien osalta olisin kaivannut syvempiä vastauksia, joten lomaketta tehdessäni olisi pitänyt käyttää toisenlaista kysymysasettelua pelkkien valmiiden vaihtoehtojen sijaan. Kuitenkin halusin säilyttää lomakkeen helpon vastattavuuden. Halusin tutkimuskysymysteni avulla koota yhteen ja viedä päivähoiton henkilöstön käyttöön niitä huomioita ja asioita, mitä vastauksissa tuli esille. Seuraavia asioita huomioidessaan henkilöstö voi lisätä yksiköissään vanhempien osallisuutta:

### **1. Mitä osallisuus päivähoitossa vanhempien mielestä tarkoittaa?**

- avointa ja selkeää vuorovaikutusta
- hyvää yhteistyötä
- tiedon kulkua eri tavoin ja tietoa lapsen päivästä
- yhteistä ja jaettua kasvatustehtävää
- vanhempien mielipiteet otetaan huomioon ja vanhempia kuullaan
- vanhempien mahdollisuutta antaa ideoita
- käytännön tekemistä ja konkreettista osallistumista päiväkodin arkeen
- tapahtumien ja toiminnan suunnittelua ja toteutusta
- teemapäiviä

Näitä asioita työssä huomioiden osallisuus ja yhteistyö muuttuvat syvemmiksi, kohti tasa-arvoista kasvatuskumppanuutta. Vanhempien kokemuksellinen puoli tasa-arvoisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön toteutumisessa vaatii ammatillista ja sitoutuvaa työtettä, kokonaan uutta toimintakulttuuria. Tiedon kulun merkitys on mielestäni suuri ja toteutuu usein henkilöstön tiedottamisena. Kasvatuskumppanuuden syvennyttyä myös vanhempien on helpompi tiedottaa lapsen asioista, jolloin henkilöstö voi huomioida lapsen yksilöllisyyden paremmin. Mielestäni myös tiedon laadulla on merkitystä, mikä tuli kyselyssä esille, koettiin että lapsen päivästä ja touhuista olisi mukava tietää enemmän. Vanhempien ideointiin ja osallistumiseen päiväkodin arkeen tai tapahtumiin tulisi henkilöstön antaa mahdollisuuksia. Mielestäni nämä eivät toteudu ilman henkilöstön sitoutumista.

**2. Mitä ovat konkreettiset keinot ja valmiudet vanhempien osallisuuden lisäämiseksi?**

- vanhempainillat ja yhteiset tapahtumat
- sähköiset kanavat, kuten sähköposti ja OmaOulu
- palaverit ja tapaamiset
- vanhempaintoimikunnan järjestämät retket ja tapahtumat

Näiden asioiden toteutumisessa henkilöstön täytyy tehdä aloite ja niin saada vanhemmat tietoisiksi ja aktiivisiksi osallisuuden lisäämiseen. Kun henkilöstö on sitoutunut ja positiivisesti suhtautuva yhteiseen toimintaan, vanhempien kokemus osallisuuden mahdollisuudesta konkretisoituu.

Mielestäni tietoisuus kasvatuskumppanuudesta ja osallisuudesta on vielä vähäistä. Henkilöstön oikealla asenteella voidaan auttaa yhteisen kulttuurin syntymistä ja näin tasa-vertaisessa kasvatuskumppanuudessa työskennellä perustehtävässämme, lapsen hyväksi.

## 6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kyselyn avulla koota yhteen asioita vanhempien osallisuuden keinoista ja mahdollisuuksista, joita varhaiskasvatuksen henkilöstö voi hyödyntää omassa työssään. Halusin selvittää mitä vanhempien mielestä osallisuus päivähoidossa tarkoittaa, sekä saada selville konkreettisia keinoja ja valmiuksia, joita vanhemmilla osallisuuden lisäämiseen on käytössään.

Sain positiivisen vastaanoton opinnäytetyöni suorittamiselle esimieheltäni, työkavereiltani, sekä myös Merituulen ryhmän vanhemmilta. Pidän itse asiaa tärkeänä ja opinnäytetyötäni oli mielenkiintoista tehdä.

Ennen työni konkreettista aloittamista, olin kirjannut perusteluihin kohderyhmän valintaan liittyen Merituulen ryhmän, jossa itse työskentelen, ja koin, että vanhemmat tulisivat vastaamaan kyselyyn mielellään, koska kysymys on oman lapsen päiväkotiryhmästä. Olin toisaalta yllätynyt siitä, että vastanneita oli kuitenkin vain 11, kun asiakasperheitä on 19. Toisaalta tämä mielestäni on ymmärrettävää ja kertoo siitä, että lapsiperheiden arki on hyvin kiireistä. Uskon myös, että vastaamatta jättäneet eivät suurimmaksi osaksi jättäneet osallistumatta kyselyyn kiinnostuksen vuoksi, vaan ajan puutteen vuoksi. On myös olemassa vanhempia, jotka eivät ole kiinnostuneita olemaan osallisia lapsensa päivähoidossa.

Kyselyn perusteella vanhempien näkemys osallisuudesta on vuorovaikutusta, tiedon vaihtamista ja lapsen edun mukaista yhteistyötä tukien lapsen kasvua ja kehitystä. Vanhemmilla on halukkuutta olla osallisena lapsensa päivähoitoyksikön toiminnassa ja suunnittelussa, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstön tuki ja sitoutuminen osallisuuden lisäämisen keinoissa on tärkeä. Jokainen vanhempi haluaa lapsensa huomioitavan yksilöllisesti ryhmässä.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat pitivät hyvinä osallisuutta lisäävinä keinoina sähköpostia, sähköisiä kanavia, sekä myös perinteisiä palaveriteita tai kokoontumisia. Tärkeänä pidettiin myös kasvatuskeskusteluja henkilöstön kanssa, mikä toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä tekemisen ja arvioinnin myötä kaksi kertaa toimintakauden aikana

Tapahtumien/retkien/juhlien järjestämiseen osallistuminen koettiin myös vaikuttamisen keinona. Tämän päivän tiukka taloudellinen tilanne vaikuttaa väistämättä päiväkotien toimintaan. Henkilöstön sitoutuminen ja vanhempien osallisuus voivat vaikuttaa esimerkiksi siihen, että päiväkodista voidaan tehdä ”isompia” retkiä. Vanhempien mielipide siitä, että lapsi kokee osallisuuden myötä päivähoidossa enemmän, voisi mielestäni pohjautua tähän. Vanhempien osallisuudella voitaisiin mahdollistaa jotakin, mihin eivät henkilökuntaresurssit tai taloudelliset resurssit riitä.

Kyselyn perusteella minulle tulevana varhaiskasvatuksen ammattilaisena tuli ajatus, että henkilöstön sitoutuminen kasvatuskumppanuuden kautta vanhempien osallisuuden lisäämiseen on suuressa roolissa, jopa edellytys. Henkilöstön suhtautuminen vanhemman mielipiteeseen ja ajatuksiin vaikuttaa väistämättä siihen, millaisen kokemuksen vanhempi saa. Osallisuuden merkitys kyselyyn vastanneille vanhemmille oli suuri, koska sen haluttiin lisääntyvän sekä sitä pidettiin tärkeänä. Jälleen henkilöstön suhtautumisella on suuri rooli ja vaikutus asioiden kehittymiseen tai kehittymättömyyteen. Tärkeää on siis vastavuoroisen ja toisia kunnioittavan yhteistyösuhteen luominen, jonka aloittamisessa vastuu on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Tiedon kulku ja tiedottaminen nousivat myös esille tärkeänä asiana osana vanhempien osallisuutta. Tiedottamisessa henkilöstön on tärkeää osata kertoa lapsen päivästä ja kuulumisista sekä lisäksi antaa vanhemmille tietoa osallisuuden mahdollisuuksista. Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijät ovat sitoutuneet noudattamaan Oulun varhaiskasvatussuunnitelman 2013–2015 mukaisia tavoitteita kasvatuskumppanuudessa ja huoltajien osallisuudessa.

Lapsiperheiden arki on nykyään kiireistä, eikä useinkaan vanhemmilla ole iltaisin aikaa tai voimavaroja lähteä kodin ulkopuolelle. Kotona tapahtuva sähköinen osallistuminen on varmasti useammalle vanhemmalle mahdollista ja helpompi vaihtoehto. Myös toiminnan suunnittelua, organisointia ja ideointia on helppo toteuttaa suuremmallakin porukalla esimerkiksi ”sähköpostiringin” välityksellä. Näiden vaihtoehtojen tulisi mielestäni ehdottomasti lisääntyä ja tulla käytäntöön päiväkotien arkeen. Henkilöstön asenteella on jälleen suuri rooli tällaisten kanavien toteutumisessa. Vanhemmat varmasti aktivoituvat, jos esimerkiksi joku henkilöstöstä ”pyöräyttää” toiminnan alulle, uskoisin. OmaOulu-kanavan kautta on myös mahdollisuus keskustella sähköisesti, ja myös sitä pitäisi henkilöstön tuoda esille vanhempien keskuuteen. OmaOulu on melko uusi ja



vasta otettu kokonaisvaltaisesti käyttöön, mutta tutummaksi asiointivälineeksi tullessaan on varmasti hyvä mahdollisuus vanhempien keskinäiseen, sekä vanhempien ja henkilöstön väliseen yhteistyöhön.

Usein lapsen tulo- ja hakutilanteet voivat olla henkilöstölle kiireisiä, kun useampia lapsia tuodaan tai haetaan yhtä aikaa. Tuolloin voi olla, että vanhemmalle jää sellainen olo, että ei ehtinyt sanoa jotakin asiaa, minkä olisi halunnut sanoa. Vanhemmille voisi suoda enemmänkin mahdollisuuksia ajatusten ja kuulumisten vaihtoon, kuin kaksi kertaa vuodessa tapahtuvat kasvatuskeskustelut. Uskon, että moni vanhempi kaipaisi enemmän keskustelua henkilöstön kanssa. Tuolloin vanhempi saisi konkreettisemmin tuntea osallisuuden kokemuksen.

Vanhemmat eivät kyselyssäni tuoneet juuri esille kehittämisideoita vanhempien osallisuuden lisäämiseksi. Tulkinnan varaan jää se, ovatko vanhemmat tyytyväisiä nykyiseen toimintaan, vai luottavatko he henkilökunnan ammattitaitoon toiminnan kehittämisessä, jos sitä odottavat.

Linnanmaan päiväkoti on elokuussa 2013 liittynyt osaksi Tuulikellon päiväkotiä, joten uskon, että se on yksi syy, miksi vastanneiden määrä jäi melko alhaiseksi myös liittyen vanhempaintoimikunnan perustamista. Tuulikellon päiväkoti on suuri, kolmessa eri talossa toimiva yksikkö. Tämä vaikuttaa väistämättä siihen, että yhteisöllisyyden löytyminen päiväkodin sisällä on ollut vaikeampaa. Mielestäni Tuulikellon päiväkotiin tulisi perustaa vanhempaintoimikunta, halukkuutta kuitenkin ilmeni kyselyn perusteella tarpeeksi perustamiseen. Itse olen mielelläni mukana perustamisessa, sekä toiminnan aloituksessa henkilöstön puolelta.

Purkaessani ja analysoidessani vanhempien vastauksia tulin ajatukseen, että tulevaisuudessa voisi tutkailla enemmän myös sitä, miten vanhempien ajatukset osallisuudesta ja kasvatuskumppanuudesta ovat muodostuneet ja muuttuvatko ne. Osallisuus kun on tavoitteellista myös varhaiskasvatuksessa. Olen tyytyväinen siihen, että mielestäni opinnäytetyössäni pääsin tavoitteeseeni ja toivon pystyväni omalta osaltani kehittämään osallisuuden lisäämistä.

## LÄHDELUETTELO

Alasuutari, Pertti 2011, Laadullinen tutkimus

Eskola, Suoranta 1998, Johdatus laadulliseen tutkimukseen

[http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html), Hakupäivä 9.12.2013

Järvinen Mervi, Laine Anne, Hellman-Suominen Kirsi 2009, Varhaiskasvatusta ammattitaidolla

Karila Kirsti, Alasuutari Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Helena Rasku-Puttonen (Toim.) 2006, Kasvatusvuorovaikutus

Kaskela Marja, Kekkonen Marjatta 2007, Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta, Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen.

Kekkonen Marjatta 2012, Kasvatuskumppanuus puheena, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Metsämuuronen Jari 2008, Laadullisen tutkimuksen perusteet

<http://www.nettineuvo.fi/index.asp>, Hakupäivä 9.12.2013

Oranen Mikko 2008, Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä

Oulun varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2015

Rönkä Anna, Malinen Kaisa, Lämsä Tiina (Toim.) 2009, Perhe-elämän paletti, Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes), Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus>,  
Hakupäivä 9.12.2013

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus), Hakupäivä 9.12.2013

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus),  
Hakupäivä 9.12.2013

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus), 9.12.2013

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kaventaja-fi/elamankulku/lapset-ja-perheet#Osallisuus\\_perheet](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/elamankulku/lapset-ja-perheet#Osallisuus_perheet), Hakupäivä 9.12.2013

[http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK\\_ohje\\_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut](http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut), Hakupäivä 9.12.2013

Tuomi Jouni, Sarajärvi Anneli 2002, Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi

Turja Leena, Fonsen Elina 2010. Suuntana laadukas varhaiskasvatus, Professori Eeva Hujalan matkassa

Tuulikellon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2013

[http://www.vanhempainliitto.fi/vanhempaintoiminta/yhdistyksen\\_perustaminen](http://www.vanhempainliitto.fi/vanhempaintoiminta/yhdistyksen_perustaminen)  
Hakupäivä 9.12.2013

[www.jelli.fi/osallisuus/osallisuus/](http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuus/) osallisuushanke Salli, Hakupäivä 9.12.2013

## LIITTEET

Liite 1	Kyselylomake Merituulen vanhemmille
Liite 2	Saatekirje Merituulen vanhemmille
Liite 3	Saatekirje ja kysely Tuulikellon päiväkodin vanhemmille
Liite 4	Englanninkielinen saatekirje ja kysely Tuulikellon päiväkodin vanhemmille
Liite 5	Tutkimuslupahakemus

## LIITE 1

SUKUPUOLI

☐ Nainen☐ Mies

IKÄ

20–30

☐

30–35

☐

35–45

☐

45–55

☐

1. Mitä mielestänne osallisuudella päivähoitossa tarkoitetaan?

---

---

---

---

2. Koetteko vanhempien osallisuuden ja sen lisäämisen päiväkotiryhmän toiminnassa tärkeänä?

☐ Kyllä☐ Ei

Miksi?

---

---

---

3. Olisiko Teillä mahdollisuuksia/aikaa vanhempien osallisuuden lisäämiseksi lapsenne päiväkodissa?

☐ Kyllä☐ Ei

4. Jos vastasitte kyllä, mitä keinoja pitäisitte Teille sopivimpana?

- ☐ palaverit, tai muut kokoontumiset
- ☐ sähköposti
- ☐ muu sähköinen kanava (esim. OmaOulu)
- ☐ kasvatuskeskustelut henkilöstön kanssa
- ☐ tapahtumat/retket/juhlat

☐ jokin muu, mikä

---



---



---

**5. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Samaa mieltä = kyllä, eri mieltä = ei.**

Osallisuus vahvistaa kasvatuskumppanuutta päiväkodissamme.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuus lisää vuorovaikutusta kodin ja päiväkodin välillä.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuuden avulla on mahdollista kehittää päivähoiton laatua.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuus lisää vanhempien tietoisuutta lapsen päivästä.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuus vaatii liikaa aikaa.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuuden ansiosta lapset voivat kokea päivähoidossa enemmän.

☐ kyllä

☐ ei

Osallisuus ei vaikuta jaettuun kasvatustehtävään kodin ja päiväkodin välillä.

☐ kyllä

☐ ei

Toivon, että osallisuus lisääntyy päiväkodin arjessa.

☐ kyllä

☐ ei

**Olisiko Teillä halukkuutta osallistua vanhempaintoimikuntaan Tuulikellon päiväkodissa, jos sellainen olisi?**

☐ Kyllä

☐ Ei

6. Olisiko Teillä muita kehittämisideoita vanhempien osallisuuden lisäämiseksi lapsenne päiväkodissa?

---

---

---

*Kiitos antamistanne vastauksista!*

## LIITE 2

Hyvät Merituulen vanhemmat!

Sosionomi (amk)- opintoni ovat loppusuoralla Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyöni liittyen vanhempien osallisuuteen päiväkotiryhmän toiminnassa ja suunnittelussa. Toivoisin Teidän Merituulen lasten vanhempien vastaavan muutamaan kysymykseen erillisellä lomakkeella. Käytän vastauksia opinnäytetyössäni selvittääkseni vanhempien valmiuksia ja keinoja osallisuuden lisäämiseksi. Opinnäytteeni valmistuu loppuvuoden 2013 aikana.

Kiitän avusta ja yhteistyöstä!

Terveisin

*Katariina Annala*



## LIITE 3

Hyvät vanhemmat!

Olen sosionomi (amk)- opiskelija Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta, sekä toimin lastentarhanopettajan sijaisuudessa Tuulikellon päiväkodissa, Merituulen ryhmässä. Teen opinnäytetyöni liittyen vanhempien osallisuuteen ja sen lisäämiseen päiväkotiryhmän toiminnassa ja suunnittelussa.

Opinnäytetyötäni varten suoritan kaikkien ryhmien vanhemmille kyselyn halukkuudesta/mahdollisuudesta osallistua Tuulikellon päiväkodin vanhempaintoimikunnan toimintaan, jos sellainen olisi.

Kiitos vastauksestanne!

Terveisin

*Katariina Annala*

---

**Olisiko Teillä halukkuutta osallistua vanhempaintoimikuntaan Tuulikellon päiväkodissa, jos sellainen olisi?**

☐ Kyllä

☐ Ei

LIITE 4

Good parents!

I am a student of Social services in Kemi-Tornio University of Applied Sciences. I work in Kindergarten Tuulikello, in group Merituuli, as a kindergarten teacher. I am doing my thesis about parents involvement and increase of participation in planning and implementation of activities in day care.

For my thesis I do an inquiry for all parents in Kindergarten Tuulikello about interest/possibility to be involved in parents association.

Thank You for your answer!

*Katariina Annala*

---

**Would you be interested about being involved in parents association in Kindergarten Tuulikello?**

☐ Yes

☐ No

## LIITE 5



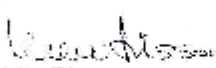
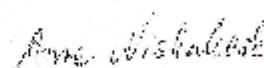
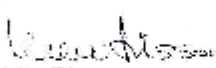
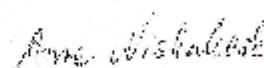
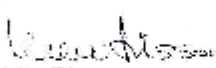
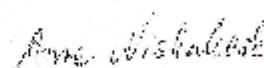
Oulun kaupunki  
Sivistys- ja kulttuuritoimi  
Varhaiskasvatus  
Palvelujohtaja

## Päätös

197 §

Päivämäärä  
4.10.2013

Dnro 5201  
OUKA: ~~7444~~ //2013

ASIAN KÄSITTELY ASIA	Annala Katarina/Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu/Kasvatuskumppanuus-tie vanhempien osallisuuteen -opinnäytetyön tutkimuslupa-anomus				
LAUSUNNON ANTAJAT LAUSUNNOT					
PÄÄTÖS TÄRKEYS	Hyväksytään tutkimuksen suorittaminen hakemuksen mukaisesti.  Yksi kappale valmiista työstä on toimitettava varhaiskasvatuksen käyttöön päätöksen tekijälle.				
ALLEKIRJOITUKSET	<table border="0"> <tr> <td>Päätöksen tekijä</td><td>Päätösluettelon pääjä</td></tr> <tr> <td> Jutta Rissanen Palvelujohtaja</td><td> Anne Niskakoski Johton sihteer</td></tr> </table>	Päätöksen tekijä	Päätösluettelon pääjä	 Jutta Rissanen Palvelujohtaja	 Anne Niskakoski Johton sihteer
Päätöksen tekijä	Päätösluettelon pääjä				
 Jutta Rissanen Palvelujohtaja	 Anne Niskakoski Johton sihteer				
OIKAISUVAATILUS- VIRANOMAISILLE	Tämän päätökseen ei ole oikaisuvaatimusoikeutta.				
ILMOITUS OIKEUS- OIKEUTEN OIKS- VIRANOMAISILLE					
TIEDOKSIANTAMINEN NÄHTÄVILLÄ	Katarina Annala				